

Onderwerp

Statenmededeling beschuttingsplan en plan van aanpak reset grote grazers
Oostvaardersplassen van Staatsbosbeheer

Registratienummer

2349787

Datum

5 december 2018

Afdeling/Bureau

RE

Openbaarheid

Openbaar

Portefeuillehouder

Hofstra, H.J.

Ter kennisname aan PS en
burgerleden

Kern mededeling:

De provincie heeft van Staatsbosbeheer de plannen voor de aanpak van de reset van de grote grazers en voor de realisatie van de beschutting in de Oostvaardersplassen ontvangen.

Mededeling:

Staatsbosbeheer heeft de provincie geïnformeerd over hun plan voor de aanpak van de reset van de grote grazers en voor de aanpak voor de realisatie van de beschutting voor de grote grazers in de Oostvaardersplassen. Beide plannen zijn een uitwerking van de maatregelen voor de kortere termijn uit het beleidskader beheer Oostvaardersplassen, zoals ook opgenomen in het convenant met Staatsbosbeheer van 18 juli 2018. Gedeputeerde Staten hebben beide plannen ter informatie bijgesloten bij deze Statenmededeling.

Bijlagen

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)
Aanpak reset grote grazers van Staatsbosbeheer	2355274	Ja
Aanpak realisatie beschutting grote grazers in Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen van Staatsbosbeheer	2349848	Ja

Ter inzage in de leeskamer

Naam bijlage:	eDocs nummer:	Openbaar in de zin van de WOB (ja/nee aangeven)

Aanpak
Reset grote grazers Oostvaardersplassen

Datum 05 december 2018

Colofon

Project	Aanpak reset grote grazers Oostvaardersplassen
Projectnummer UBW	E 0941012
Versienummer	1.0
Status	Definitief
Gebied	Oostvaardersplassen
Provinciale eenheid	Flevoland

Vastgesteld november 2018

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized 'S' followed by a horizontal line and a small flourish.

ir. S. Thijsen BNT
Directeur Staatsbosbeheer

Inhoudsopgave

Inhoud

1.	Afbakening reset grote grazers	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	De opgave.....	4
1.3	Getalsmatig uitgangspunt.....	4
1.4	Resultaat	5
1.5	Randvoorwaarden.....	5
2.	Aanpak.....	7
2.1	Realisatie reset edelherten	7
2.2	Realisatie reset Koniks.....	7
2.3	Vergunningen en procedures	8
2.4	Planning	8
2.5	Kostenraming.....	8
2.6	Monitoring en rapportages.....	9
2.7	Openbare orde en veiligheid	9
3.	Projectbeheersing	10
3.1	Organisatiestructuur.....	10
3.2	Oplevering en afronding	10
3.3	Veiligheids- en Gezondheidsplan.....	10

1. Afbakening reset grote grazers

1.1 Aanleiding

Op 25 april 2018 is het advies van de commissie Van Geel aangeboden aan Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland. Na behandeling in de commissie duurzaamheid, is op 11 juli 2018 hierover positief besloten door Provinciale Staten. Het advies van de commissie Van Geel is daarmee Beleidskader geworden voor het beheer van de Oostvaardersplassen.

Op 20 juli 2018 is een convenant ondertekend om te borgen dat het Beleidskader geoperationaliseerd wordt. In het convenant is onder andere overeen gekomen dat Staatsbosbeheer verantwoordelijk is voor en de regie voert over de feitelijke uitvoering van het verminderen van de begrazingsdruk door de populatie van de grote grazers op basis van een actuele telling terug te brengen tot circa 1.100 dieren.

Op 19 september 2018 heeft Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland het besluit genomen, op grond van artikel 3.18, lid 1 Wet natuurbescherming, aan Staatsbosbeheer opdracht te geven voor het doden van edelherten. De provincie Flevoland heeft op 2 november Staatsbosbeheer een vergunning verleend voor het afschieten van edelherten in de Oostvaardersplassen.

1.2 De opgave

De opgave is de reset van de grote grazers in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen zo snel mogelijk te realiseren. Hiervoor is het volgende vastgelegd:

- De provincie heeft op 19 september 2018 op grond van de Wet natuurbescherming aan Staatsbosbeheer de opdracht gegeven voor de reset van de edelherten met gebruikmaking van het geweer, voorzien van demper en gebruikmaking van nachtzichtapparatuur.
- Gedeputeerde Staten van Flevoland heeft op 2 november Staatsbosbeheer een vergunning verleend voor het afschieten van edelherten met geweer en gebruikmaking van geluiddemper in Natura 2000- gebied Oostvaardersplassen en in de gebieden daaromheen die voor de edelherten rechtstreeks te bereiken zijn (Kotterbos, Oostvaarderbos en Oostvaarderveld) in het kader van de reset grote grazers.
- In het convenant tussen provincie en Staatsbosbeheer is vastgelegd dat voor de reset van de paarden uitgangspunt is dat deze door inschakelen van een professionele organisatie onder regie van Staatsbosbeheer zoveel mogelijk worden gevangen en verplaatst naar andere natuurlijke gebieden.
- Op de populatie Heckrunderen hoeft niet te worden ingegrepen.

1.3 Getalsmatig uitgangspunt

Om het getalsmatige uitgangspunt te bepalen wordt in het najaar van 2018 een tweetal tellingen uitgevoerd.

- Eind september heeft een gecombineerde grondtelling van het grazige deel en vliegtuigtelling boven het moeras plaatsgevonden
- Op 29 en 30 oktober 2018 zijn drie helikoptervluchten uitgevoerd zowel boven het moeras als boven de grazige delen, gevlogen vanaf Lelystad Airpoort. Steeds op een minimale hoogte van 150 meter, om verstoring van vogels en de grazers tot een minimum te beperken. De tellingen zijn uitgevoerd door twee medewerkers van Staatsbosbeheer. Tevens is een onafhankelijke observator van de Wageningen Universiteit meegegaan. Tegelijk met de helikoptertelling is een grondtelling uitgevoerd in de voor edelherten toegankelijke bosgebieden. Dit omdat vanuit de lucht de edelherten in het bos niet waarneembaar zijn.

Onderstaande is de uitkomst van de drie uitgevoerde vluchten weergegeven. Deze is door ecologen van Staatsbosbeheer gevalideerd. Natuurlijk is het in een gebied zo groot als de Oostvaardersplassen (5600 hectare) onmogelijk om een telling te houden tot op het dier nauwkeurig. Onderstaande gemiddelde aantallen zijn afgerond.

- Heckrund: ca 200
- Konikpaard: ca 600
- Edelhert: ca 2320

De uitkomst van de helikoptertelling is voor 15 november 2018 aangeleverd bij de provincie Flevoland.

De uitkomst van de helikoptertelling is als nulmeting gebruikt voor de omvang van de populatie edelherten en Koniks. Op basis van deze gegevens is vastgesteld dat 1830 edelherten worden afgeschoten en 160 Koniks worden uitgeplaatst.

1.4 Resultaat

Het resultaat is een populatie grote grazers ter grootte van ca 1100 individuen. De opgave betreft:

- Edelherten: Terugbrengen tot ca 490 individuen.
met een geslachtsverhouding 1:1 = 250 vrouwelijk en 250 mannelijk
- Koniks: Terugbrengen tot ca 450 individuen.

1.5 Randvoorwaarden

De volgende elementen vormen de afbakening van de opgave:

1. Staatsbosbeheer heeft de regie over de uitvoering van de reductie van de grote grazers:
 - De reductie van de edelherten wordt door mensen in dienst van Staatsbosbeheer of handelend in opdracht van Staatsbosbeheer uitgevoerd, allen in het bezit van een geldige jachtakte
 - De reductie van de Koniks wordt door een externe partij uitgevoerd in opdracht van en in samenwerking met Staatsbosbeheer.
2. Veiligheid van betrokken medewerkers en de omgeving staat voorop:
 - Veiligheid gaat altijd voor het behalen van de doelstand.
3. Naast de interventie via actief beheer gericht op de reductie, blijft de uitvoering van vroeg reactief beheer van kracht om mogelijk onnodig lijden van een individueel dier te voorkomen. Hiertoe wordt een (aangepast) protocol opgesteld, waarin ook wordt ingegaan op het eventueel bijvoeren tijdens de winterperiode zo lang de doelstand nog niet is bereikt.
4. Specifiek met betrekking tot de edelherten geldt:
 - Het afschot van edelherten:
 - Wordt zo mogelijk voor en tijdens herfst/winterperiode 2018/2019 gerealiseerd (voor 1 januari 2019). Of zo spoedig als mogelijk na deze termijn doch uiterlijk op 1 januari 2020.
 - Het afschot van de edelherten mag plaats vinden in de periode 1 september tot 1 april.
 - Er vindt geen afschot plaats in de bronsttijd van het edelhert.
 - Voor zover mogelijk, wordt geschikt hertenvlees voor consumptie beschikbaar gesteld. Realisatie van de doelstand heeft echter prioriteit boven het beschikbaar stellen voor menselijke consumptie.
 - Kadavers die niet de voedselketen in gaan, kunnen worden afgevoerd voor destructie. Een deel van de dode dieren kan in het gebied blijven liggen als voedsel voor aaseters.
5. Specifiek met betrekking tot de Koniks geldt:
 - De dieren worden alleen uitgeplaatst in natuurlijke gebieden, met omstandigheden die geschikt zijn voor de dieren, gelet op de omstandigheden in de Oostvaardersplassen waaraan ze gewend zijn.
 - Het werk wordt uitgevoerd door een ervaren, professionele organisatie die aantoonbare ervaring heeft met vangen, transport en plaatsen van (semi)wilde Koniks in natuurgebieden.
 - De Koniks krijgen bij verblijf in de vangweide de noodzakelijke en voldoende zorg (zo nodig bijvoeren en drinkwater).

- Ook in het Oostvaardersveld wordt de kudde verkleind. De uitvoering hiervan wordt afgestemd met de uitplaatsing van Koniks uit het kerngebied.

2. Aanpak

Tijdens de zomerperiode 2018 is in beeld gebracht wat er nodig is om tot uitvoering van de reset over te gaan. De volgende onderwerpen zijn hierbij in beeld gebracht: methodiek; bemensing; middelen; juridische aspecten; voortoets in kader van de Wet Natuurbescherming; organisatiestructuur; risico-analyse.

2.1 Realisatie reset edelherten

Voorbereiding

De voorbereidingen voor de reset edelherten zijn getroffen. Uitvoering kan pas starten als ook de juridische basis op orde is.

De voorbereiding betreft het regelen van vergunningen, aanschaf materialen, realiseren van voorzieningen voor het verwerken van de edelherten ten behoeve van de voedselketen, afspraken maken rond de bemensing etc..

Methodiek reset edelherten

De reset van de edelherten vindt plaats middels afschot. De start afschot is nadat Staatsbosbeheer aan de provincie gemeld heeft wanneer de bronst ten einde is, gevolgd door instemming van de provincie om met uitvoering van de opdracht aan te vangen. Door diverse juridische procedures is het moment van start uitvoering onzeker.

Gedurende de looptijd van de opdracht is er een team faunabeheerders van meerdere personen actief in het gebied. Tijdens het afschot kunnen er geen andere activiteiten in die delen van het gebied plaatsvinden. Dit vraagt om een nauwe afstemming gedurende de dag.

2.2 Realisatie reset Koniks

Voorbereiding

De voorbereidingen van de uitvoering reset Koniks zijn op basis van het vastgestelde beleidskader gestart. De voorbereidingen betreffen het ontwerpen en aanleggen van een vangweide en vangkraal inclusief omgevingsvergunning; het in beeld brengen van en afspraken maken met de gebieden waar de dieren heen gaan, het in beeld brengen van de sociale opbouw van de kudde; de voorbereiding van de medische keuring en het chippen en paspoort aanvragen voor de dieren; de uitvraag en aanbesteding voor de organisatie die het vangen en uitplaatsen inclusief transport gaat verzorgen.

Aanpak

Er is een vangweide van ca 50 ha gerealiseerd. In de maand december van 2018 wordt de vangkraal gebouwd.

Vanaf begin 2019 worden de dieren passief de weide ingelokt. Wanneer de kudde dieren in de weide loopt wordt het hek gesloten. Daarna starten de voorbereidingen voor transport waaronder het selecteren van de groepen, de medische keuring per individu door een dierenarts van de NVWA, het chippen en het paspoort. Het in beeld brengen van de groepssamenstelling van de populatie en alle activiteiten vanaf het sluiten van de vangweide wordt door een extern bedrijf met deskundigheid op het gebied van transport van wilde paarden uitgevoerd.

De dieren gaan in kleine groepjes op transport. Dit kan betekenen dat een deel van de dieren langere tijd in de weide staan. Na half maart kunnen de dieren niet meer op transport vanwege de drachtige merries. De dieren die medio maart nog in de vangweide staan worden bij voorkeur buiten het kerngebied van de Oostvaardersplassen ondergebracht totdat zij vervoerd kunnen worden naar hun definitieve bestemming.

Het streven is om de populatie Koniks in het Oostvaardersveld voor de winter van 2018 te verkleinen door uitplaatsing. Eventueel kunnen paarden uit het kerngebied daarna naar het Oostvaardersveld verplaatst worden.

2.3 Vergunningen en procedures

De uitvoering vindt plaats met inachtneming van vigerende wet- en regelgeving en met inachtneming van juridische uitspraken.

2.4 Planning

De planning tot en met maart 2019 kent de volgende belangrijke mijlpalen:

- September; Besluit van Gedeputeerde Staten opdracht afschot edelherten.
- tot 1 april afschot edelherten.
- Half november start aanleg vangweide en vangkraal.
- Eind jan/ februari start transport Koniks (tot half maart).

activiteit	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Maart.	Apr.
Opdracht provincie								
Aanschaf materiaal								
Afschot edelhert								
Omgevingsvergunning vangweide en kraal								
Aanbesteding vangweide en kraal								
Bouw vangweide en kraal								
Uitvangen en transport paarden								

Lichtere tinten betreffen vroegere start of langere uitloop, die door omstandigheden (bv sneller doorlopen van voorbereiding) bepaald wordt.

2.5 Kostenraming

Kosten reset grote grazers	Inclusief BTW
Reset herten	
materialen uitvoering	€ 131.000,00
uitvoeringskosten	€ 400.000,00
Totaal herten	€ 531.000,00
Reset paarden	
terreininrichting	€ 178.000,00
voorbereiding vangen, vangen, registratie etc.	€ 163.000,00
transporten (10)	€ 155.000,00
onvoorzien 5%	€ 25.000,00
Totaal paarden	€ 521.000,00
Totaal reset	€ 1.052.000,00

Uitgangspunten begroting reset grazers:

- Over de dekking van de reset is bij vaststelling opdracht overeenstemming tussen Staatsbosbeheer en de provincie Flevoland.
- Uitvoering van de reset middels bovenstaande begroting kan alleen gestand worden gedaan als:
 - Er voldoende zicht is op een jaarlijkse structurele bijdrage aan Staatsbosbeheer zoals genoemd in het advies van de commissie van Geel.

- Er voldoende middelen en/of capaciteit beschikbaar is voor handhaving, toezicht en openbare orde. Zonder een investering en goede afspraken op dit gebied kan de reset grazers niet veilig uitgevoerd worden.
- Er geen onvoorziene kosten zijn die niet redelijkerwijs te voorkomen en/ of te voorzien waren.

2.6 Monitoring en rapportages

Huidige monitoringsafspraken (managementplan en monitoringsplan) blijven van kracht en worden zo nodig aangevuld, zodat de “werking” van het beleidskader Oostvaardersplassen gemeten wordt en er data beschikbaar komen voor eventuele optimalisatie (inclusief vastleggen o-metingen). Door WERN wordt in opdracht van de provincie een advies opgesteld over het gebruik van de bestaande monitoring en waar aanvulling nodig is. De uitkomst van deze studie is de basis voor de monitoring.

Rapportage over het verloop van de uitvoering van de reset vindt plaats door middel van:

- App voor afschotregistratie, te verstrekken door de provincie.
- Registratie in het Fauna Registratie Systeem.
- Maandelijks verslag aan en gesprek met provincie.
- Eindrapportage uiterlijk 1 juni 2019.

De monitoringsopgave die volgt uit de vergunning wordt in samenspraak met de provincie Flevoland nader uitgewerkt als een concretisering van hetgeen in de vergunning is vastgelegd en beoogd.

2.7 Openbare orde en veiligheid

De openbare orde en veiligheid wordt als gezamenlijke verantwoordelijkheid van de gemeenten Lelystad en Almere, politie, provincie en Staatsbosbeheer opgepakt. De gezagsdriehoek bestaande uit gemeente Lelystad, Politie en OM voert de regie.

3. Projectbeheersing

3.1 Organisatiestructuur

De opdrachtgever is de provincie Flevoland.

Bestuurlijk

Minimaal elke maand is er bestuurlijk afstemmingsoverleg met de provincie. In dit overleg wordt de voortgang van de reset (maar ook de andere onderdelen van het beleidskader) besproken. Voorbereiding van dit overleg ligt bij de provincie.

Ambtelijk procedureel

Minimaal tweewekelijks is er ambtelijk overleg tussen de provincie Flevoland en Staatsbosbeheer. Het betreft een overleg gericht op de voortgang van de uitvoering van het beleidskader. Voorbereiding en verslaglegging ligt bij de provincie Flevoland.

Ambtelijk communicatie

Tweewekelijks is er een ambtelijk communicatie overleg. Hierin wordt op basis van het door de provincie opgestelde strategisch communicatieplan besproken wat er de komende twee weken gecommuniceerd wordt, door wie en op welke wijze. Tevens worden actuele ontwikkelingen besproken en afgestemd wat, hoe en door wie er gecommuniceerd wordt.

Begeleidingscommissie

Door de provincie wordt een deskundige commissie ingesteld voor begeleiding, advies en evaluatie van de reset van de grote grazers.

3.2 Oplevering en afronding

De reset grote grazers is afgerond op het moment dat de doelstanden van edelhert en Koniks behaald zijn. De afrondingsfase van de reset omvat o.a. de administratieve afhandeling en het opstellen van (financiële) eindverantwoording naar de provincie. Voorgesteld wordt om na afronding van de reset grote grazers een projectevaluatie te organiseren door de provincie Flevoland.

3.3 Veiligheids- en Gezondheidsplan

Ten behoeve van de reset grazers wordt een veiligheidsplan opgesteld en vastgesteld. Het grootste aandachtspunt zijn de risico's rond veiligheid (naast de openbare orde) die tijdens het afschot kunnen ontstaan. De volgende uitgangspunten gelden daarvoor:

- Op het moment dat de schutters actief zijn met afschot of vroeg reactief beheer mogen geen andere (publieks- of beheer)activiteiten plaatsvinden in grote delen van de Oostvaardersplassen en de omliggende bossen waar edelherten lopen.
- Wanneer noodzakelijk zullen (zoals elk jaar) het Oostvaardersbos, het Kotterbos en de Driehoek afgesloten worden.
- Mensen die werkzaamheden in het gebied te doen hebben mogen het gebied alleen in nadat zij zich ervan verzekerd hebben dat het gebied veilig is, wanneer er geen afschot meer plaats vindt.
- Het geschikt maken van edelherten voor menselijke consumptie, mag alleen uitgevoerd worden door personen in het bezit van het certificaat Wildhygiëne.

Aanpak
Realisatie beschutting voor grote grazers in
Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen
Versie 2.0

Datum	04 december 2018
Status	Definitief

Vastgesteld november 2018

ir. S. Thijsen BNT
Directeur Staatsbosbeheer

Colofon

Project	Aanpak realisatie beschutting voor grote grazers in Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen
Projectnummer UBW	E 0941012
Versienummer	1.0
Status	Definitief
Gebied	Oostvaardersplassen
Planeenheid	Oostvaardersplassen
Beheergebied	Oostvaardersplassen
Provinciale eenheid	Flevoland
Opdrachtgever	N. de Snoo
Projectleider	Jan van Soest
Contactpersoon:	IJ. Zwart Provinciaal adviseur
	T 06 500 091 77 E ij.zwart@Staatsbosbeheer.nl
Adres:	Staatsbosbeheer Kitsweg 1 8218 AA Lelystad

Inhoudsopgave

Inhoud

1.	Afbakening	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	De opgave	4
1.3	Resultaat	4
1.4	Randvoorwaarden/uitgangspunten	5
2.	Aanpak	6
2.1	Landschappelijk beschuttingsplan	6
2.2	Aanpak beplanting	6
2.3	Beheer	6
2.4	Vergunningen	7
2.5	Planning 2018-2019	7
2.6	Kostenraming	7
2.7	Monitoring en rapportages	8
3.	Projectbeheersing	9
3.1	Organisatie structuur	9
3.2	Oplevering en afronding	9
3.3	Veiligheid en Gezondheidsplan	9
4.	Risicomanagement	10
	Bijlage 1	11

1. Afbakening

1.1 Aanleiding

Op 28 april 2018 is het advies van de commissie Van Geel aangeboden aan Gedeputeerde Staten van de provincie Flevoland. Na behandeling in de commissie duurzaamheid, is op 11 juli 2018 hierover positief besloten door Provinciale Staten. Het advies van de commissie Van Geel is daarmee beleidskader geworden voor de Oostvaardersplassen.

Op 20 juli 2018 is een convenant tussen de provincie Flevoland en Staatsbosbeheer ondertekend om te borgen dat het beleidskader geoperationaliseerd wordt. In het convenant is het volgende overeen gekomen.

“Staatsbosbeheer is verantwoordelijk voor en voert de regie over de feitelijke uitvoering van de volgende maatregelen op de korte termijn:

- a. het realiseren van beschuttingsmogelijkheden in de Oostvaardersplassen met een totaalomvang van 300 ha;*
- b. vermindering van de begrazingsdruk door de populatie van de grote grazers.”*

1.2 De opgave

De opgave die in deze aanpak beschreven wordt betreft de realisatie van beschuttingsmogelijkheden voor de grote grazers in het Natura 2000-gebied Oostvaardersplassen in de vorm van bosschages.

Het beleidskader omschrijft de beschuttingsmaatregelen als volgt:

1. Par. 5.3.1/beschutting in het kerngebied: Realiseren van beschutting op circa 300 ha van het buitenkaadse kerngebied door onttrekking van huidige graslanden via aanplant. Als aandachtspunten zijn hierbij benoemd:
 - a. beschutting in het kerngebied dient niet alleen in de Driehoek te worden gerealiseerd. Er zijn ook mogelijkheden in andere drogere delen van het kerngebied, zoals Stort, Beemdlanden en zone langs het spoor;
 - b. rekening houden met landschappelijke aspecten: in het grazige-gebied dient een half open landschap te ontstaan;
 - c. tegelijkertijd dient er ook voor te worden gewaakt dat de unieke openheid van delen van het gebied behouden blijft. Uit toeristisch-recreatief oogpunt moet rekening worden gehouden met het zicht op het gebied vanaf de randen. Het gaat daarbij om zicht op het afwisselende landschap van bomen, bos, riet, poelen, struweel en open gebied en op de in het gebied levende zoogdieren en vogels.

Verder benoemt het beleidskader ook maatregelen ten aanzien van het landschap, die gerealiseerd worden mede door het nemen van beschuttingsmaatregelen:

2. Par. 6.4/Kader voor beleid en beheer: Maatregelen in kader van Natura 2000 en welzijn van grote grazers zorgen ervoor dat het landschap in het buitenkaadse deel van kerngebied een grotere variatie gaat vertonen dan thans het geval is. De dynamiek in de natuurontwikkeling die er in het verleden ook was, wordt teruggebracht in het gebied.
3. Par. 6.5/Advies: Er dient te worden toegewerkt naar een halfopen landschap in het grazige deel van het kerngebied.

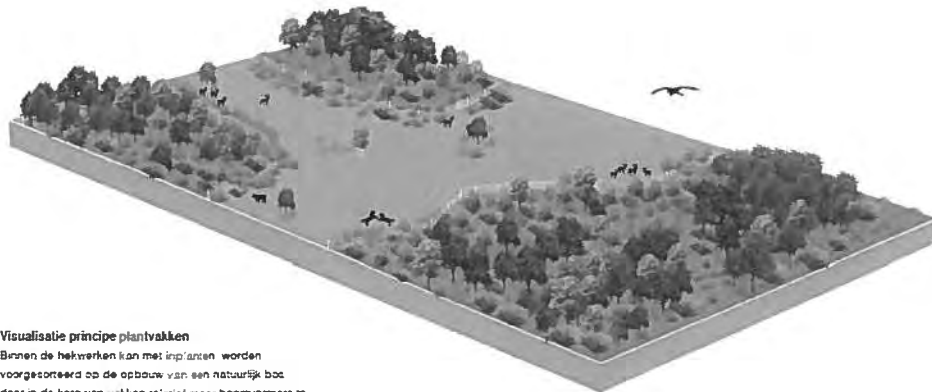
1.3 Resultaat

Het resultaat is gerealiseerde aanplant die dient als beschutting voor de grote grazers op een gebied ter grootte van 300 ha in het buitenkaadse gebied, waarmee een gevarieerd en halfopen landschap ontstaat (zie kaartbeeld bijlage 1). Dit is inclusief de reeds voorziene aanplant in de Driehoek.

Dit landschap kent een gevarieerde vegetatie. Kenmerkend is dat:

- Door en tussen de in verschillende vormen aangelegd bosschages ca. 300 ha beschuttingsgebied ontstaat.

- De beplanting binnen een raster wordt aangeplant, waardoor de bosschages duurzaam opgroeien en uitgroeien en schade door graasdruk van de grote grazers beperkt wordt;
- Na realisatie ca. 150 ha van het beschuttingsgebied begroeid is met hoofdzakelijk struweel en enkele bosplantsoenen;
- De ruimte tussen de beplantingsvakken in eerste instantie het luwtegebied voor de grote grazers vormt.
- Wanneer de beplanting voldoende groot is en daarmee bestand tegen begrazing, de rasters worden verwijderd;
- Wanneer de rasters om de beplantingsvakken verwijderd zijn het gehele gebied toegankelijk is voor de grote grazers.

Visualisatie principe plantvakken
Binnen de hekwerken kan met inplanten worden voorgesteld op de opbouw van een natuurlijk bos door in de kern van vakken relatief meer boomvormers te planten en naar de randen toe meer boskeige struiken

1.4 Randvoorwaarden/uitgangspunten

De volgende elementen vormen de randvoorwaarden van de opdracht:

1. De juridische verplichtingen zijn op orde, waaronder een omgevingsvergunning.
2. De aanpak is opgebouwd vanuit:
 - a. Ervaringen van Staatsbosbeheer bij de realisatie van de beplanting in het kader van het ICMO advies in Oostvaardersbos, Kotterbos en Driehoek;
 - b. De studies aan enclosures in het grazige deel van de Oostvaardersplassen door de Universiteit van Wageningen.
3. De reset grote grazers en eventueel vroeg reactief beheer van de grote grazers gaat voor het plantwerk. Indien nodig worden de werkzaamheden rond plaatsen van rasters en aanbrengen van beplanting daar op aangepast.
4. In het plantseizoen 2018-2019 wordt met de aanleg van de beschutting gestart.
5. In de periode dat de beplanting opgroeit en tot voldoende wasdom komt om beschutting te bieden aan de grote grazers (minimaal. 5 jaar) blijven Oostvaardersbos, Kotterbos (klein) en Driehoek toegankelijk voor de grote grazers om beschutting te vinden. Nadere uitwerking van de openstelling van deze gebieden voor de grazers zal plaatsvinden in het managementplan.

2. Aanpak

Tijdens de zomerperiode 2018 is in beeld gebracht wat er nodig is om tot realisatie van de beschutting te komen. Hierbij zijn in beeld gebracht: landschappelijk plan; sortiment; methodiek van aanplant; juridische aspecten; voorttoets in kader van de Wet Natuurbescherming; organisatie structuur en risico analyse.

2.1 Landschappelijk beschuttingsplan

Bij het ontstaan van de Oostvaardersplassen heeft zich spontaan opgaande begroeiing ontwikkeld op die delen die relatief droog zijn. Dit gegeven, samen met het advies van de commissie van Geel, vormt de basis waarop op verzoek van Staatsbosbeheer door Feddes en Olthof een landschappelijke uitwerking is gemaakt van de beschuttingsopgave (zie bijlage 1). De beschutting wordt gerealiseerd op het Stort, in de Spoorzone en in de Driehoek. Dit zijn gebieden waar in het verleden struweel en bosschages voorkwamen.

Met de beschutting wordt op deze locaties een half open landschap gerealiseerd. Gekozen is voor het aanplanten met inheemse soorten die passen bij een landschap waarin grote grazers aanwezig zijn. Voornamelijk stekelstruiken als Meidoorn, Sleedoorn, Rozenbottel en Wilde roos werken als natuurlijke barrière tegen graasdruk door grote grazers. Tegelijk zijn deze besdragende struiken een leefgebied, broedgebied en foerageergebied voor vele struweelvogels.

In de uitwerking is naast een zorgvuldige landschappelijke inpassing gezocht naar een inrichting waarbij het beschuttingsgebied zo spoedig mogelijk als zodanig gaat functioneren. Daarnaast is het plan zo uitgewerkt dat voor de Natura 2000-doelsoort Blauwe Kiekendief een optimaal foerageergebied ontstaat.

2.2 Aanpak beplanting

- De beplanting wordt in een periode van drie jaar gerealiseerd.
 - In de winter van 2018-2019 wordt voorafgaand aan het plaatsen van de beplanting de afrasteringen van alle plantvakken geplaatst als bescherming tegen betreding door grote grazers. De te realiseren plantvakken zijn verschillend van grootte en van vorm. Plantvakken die nog niet ingeplant worden, blijven open waardoor grazers ontwikkeling van ruigtevegetatie kunnen tegengaan.
 - In het plantseizoen 2018-2019 wordt het eerste plantmateriaal aangebracht, waarbij ca. 50 ha van de in te planten oppervlakte in het grazige deel van de Oostvaardersplassen wordt gerealiseerd en ca. 10 ha in de Driehoek.
 - In de winter van 2019-2020 en 2020-2021 wordt ca. 50 ha plantmateriaal per plantperiode in het grazige deel van de Oostvaardersplassen aangebracht.
- Delen van de plantpercelen (ca. 50%) worden gerealiseerd door de grond te frezen waarna spontane opslag tot ontwikkeling kan komen (o.a. verschillende wilgen soorten).
- Op de overige delen wordt struweel geplant met veel stekelige struiken (Meidoorn, Sleedoorn, Wegedoorn, Wilde roos) met hier en daar boomvormers waarvan bekend is dat deze tegen begrazing kunnen. Alle soorten zijn inheems en passen bij een begraasd landschap op kleigrond.
- Binnen de plantvakken worden open ruimtes gerealiseerd waardoor een gevarieerd milieu ontstaat dat geschikt is voor diverse vogelsoorten. Na verwijdering van het raster vormen deze ruimtes luwtegebieden voor de grote grazers.
- De percelen waar bosvorming gewenst is, worden met groepen boomvormers ingeplant.
- Er worden enkele solitaire bomen binnen en buiten het plantraster geplaatst. Buiten de plantrasters worden deze voorzien van een individuele bescherming om schade door vraat te voorkomen.

2.3 Beheer

- De ingeplante percelen worden ten minste de eerste twee jaar regelmatig uitgemaaid om verstikking van het plantmateriaal door riet- en ruigte te voorkomen.
- Rasters worden regelmatig gecontroleerd en eventueel hersteld.
- Plantmateriaal wordt regelmatig gecontroleerd en indien relevant vervangen of aangevuld.
- Op enig moment worden edelherten beperkt in de plantvakken toegelaten. Op deze wijze worden natuurlijke afweerprocessen gestimuleerd van de beplanting tegen vraat door grote grazers.

Het definitieve beheer wordt in het op te stellen managementplan uitgewerkt.

2.4 Vergunningen

Voor het plaatsen van de rasters is een omgevingsvergunning aangevraagd en afgegeven. Onderdeel van deze vergunningverlening is de beoordeling aan de Wet Natuurbescherming middels een voortoets.

2.5 Planning 2018-2019

De planning wordt bepaald door:

- De juridisch afgeronde procedure rond omgevingsvergunning voor het plaatsen van het raster en het inplanten met plantsoen;
- Tempo van plaatsen van rasters, waarbij het streven is dat alle rasters in januari 2018 geplaatst zijn met een uitloop tot maart 2018;
- Aanschaf en beschikbaarheid van plantmateriaal (via afdeling Zaad en Plantsoen van Staatsbosbeheer);
- Tempo van aanplant afhankelijk van weer- en terreinomstandigheden, waarbij het streven is de beplanting in een periode van drie jaar aan te brengen;
- Voortgang reset edelherten.

Activiteit	Sep.	Okt.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Maa.	Apr.	Mei
Omgevingsvergunning		*							
Aanbesteding plaatsen raster		*							
Plaatsen raster			*						
Grondbewerking					*				
Planten					*			*	

(* Lichtblauwe vakken mogelijke aanloop – uitloop mogelijkheden)

In de winter 2019-2020 en 2020-2021 wordt in de maanden januari tot maart in de reeds uitgerasterde plantvakken beplanting aangebracht.

2.6 Kostenraming

De raming van de kosten is gemaakt op basis van de ervaring van afgelopen jaar voor het beschuttingsgroen in het Oostvaardersbos.

Vorbereidingskosten	€ 50.000, -
Uitvoering	€ 1.490.000, -
Beheer en inzet Staatsbosbeheer	€ 450.000, -
Onvoorzien	€ 10.000, -
Totaal	€ 2.000.000

2.7 Monitoring en rapportages

Voor de realisatie van de beschutting wordt geen aparte monitoring opgenomen. Het beoordelen of de beplanting aanslaat en het eventueel vervangen/aanvullen met plantmateriaal behoort tot het reguliere beheer.

Na realisatie van de beschutting is het de vraag in hoeverre de beplanting bestand is tegen begrazing en of de grote grazers de beschutting ook daadwerkelijk gebruiken. Dit zijn monitoringsvraagstukken die opgenomen kunnen worden in het advies dat door Wageningen Universiteit in opdracht van de provincie wordt opgesteld over het gebruik van de bestaande monitoring.

Huidige monitoringsafspraken zoals vastgelegd in het managementplan en monitoringsplan (waaronder de Natura 2000-monitoring en SNL-monitoring), blijven van kracht tot er een nieuw monitoringsplan voor de Oostvaardersplassen is vastgesteld.

Rapportage over de voortgang van de uitvoering van de beschutting vindt plaats tijdens het overleg tussen de betrokken gedeputeerde en het hoofd van de provinciale eenheid van Staatsbosbeheer zoals vastgelegd in het convenant.

3. Projectbeheersing

3.1 Organisatie structuur

De opdrachtgever is de provincie Flevoland.

Praktische uitvoering

De verantwoordelijkheid voor de praktische uitvoering van de realisatie beschutting ligt bij de projectleider van Staatsbosbeheer in samenwerking met het beheerteam Oostvaardersplassen van Staatsbosbeheer.

Ambtelijk procedureel

Twee wekelijks is er ambtelijk overleg tussen de provincie Flevoland en Staatsbosbeheer. Het betreft een overleg gericht op de voortgang van de uitvoering van het Beleidskader.

3.2 Oplevering en afronding

De realisatie van de beschutting is afgerond op het moment dat er ca. 300 ha aan beschuttingsgebied is gerealiseerd binnen het kerngebied inclusief de Driehoek. Dit betekent dat er ca. 150 ha aan bosschages en bosvakken is aangelegd met tussenliggende luwtestroken. Dit is exclusief de periode dat de struiken en bomen tot volledige wasdom zijn gekomen en alle rasters verwijderd zijn.

De afrondingsfase van de realisatie beschutting omvat o.a. de administratieve afhandeling en het opstellen van (financiële) eindverantwoording naar de provincie. Voorgesteld wordt om na afronding een projectevaluatie te organiseren door de provincie Flevoland.

3.3 Veiligheid en Gezondheidsplan

Er vinden geen werkzaamheden in het gebied plaats op het moment dat afschot van edelherten plaatsvindt. Dit vergt een goede afstemming tussen diegenen die in het veld werkzaamheden uitvoeren in het kader van de beschutting en de faunabeheerders die actief zijn met de reset van de edelherten.

4. Risicomanagement

Staatsbosbeheer heeft veel ervaring met het plaatsen van rasters en aanplanten van plantsoen. Op basis van deze ervaring zijn onderstaande risico's in beeld gebracht.

1. Het niet verkrijgen van een onherroepelijke vergunning voor het aanbrengen van afrasteringen en aanplanten.

Dit risico is klein, omdat de vergunning al is afgegeven.

Gevolgen: rasters kunnen niet geplaatst worden. Er kan het eerste plantseizoen niet geplant worden.

Handelwijze: Materialen (palen en afrasteringen) worden (tijdelijk) opgeslagen. Besteld plantmateriaal wordt zoveel als mogelijk in andere gebieden van Staatsbosbeheer Flevoland geplaatst. Resterend plantmateriaal gaat verloren, wat een geschat verlies van € 60.000, - oplevert. Met de afdeling Zaad en Plantsoen wordt overleg gevoerd voor mogelijkheden om dit bedrag kleiner te krijgen.

2. Vanwege slechte terreinomstandigheden (te nat) kan er niet geplant worden.

Gevolgen: Aanplant kan pas laat in het seizoen (ver in het voorjaar, april-mei) plaatsvinden.

Handelwijze: Het plantmateriaal wordt in een koeling opgeslagen waardoor uitlopen beperkt wordt. Hiermee wordt het plantseizoen met ca. 2 maanden verlengd.

Bij aanplant later in het seizoen wordt de kans op een significant negatief effect op de instandhoudingsdoelen mogelijk vergroot. Indien van uitstel van moment van aanplant gebruik wordt gemaakt wordt met de provincie contact opgenomen hoe hierin te handelen.

Bijlage 1

Inrichtingsschets beschuttingsgebied.

